

Datum van
inontvangstneming

:

07/08/2024

Zaak C-469/24 [Tuleka]ⁱ

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

3 juli 2024

Verwijzende rechter:

Sąd Rejonowy w Rzeszowie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 maart 2024

Verzoekende partijen:

B.F. (1)

B.F. (2)

Verwerende partij:

Z. sp. z o.o.

BESLISSING

27 maart 2024

De **Sąd Rejonowy w Rzeszowie I Wydział Cywilny** (rechter in eerste aanleg, bevoegd in burgerlijke zaken, Rzeszów, Polen) [OMISSIS]

[OMISSIS]

heeft

na op 27 maart 2024 kennis te hebben genomen van

[OMISSIS]

de rechtsvordering van B.F. (1) en B.F. (2)

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

tegen Z Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

inzake een betaling,

krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

beslist:

Het Hof wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

I. Moet artikel 14, lid 3, onder b), gelezen in samenhang met artikel 4 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad

– aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de toepassing van een bepaling van nationaal recht zoals artikel 50, lid 3, punt 2, van de ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (wet op de pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen) van 24 november 2017, voor zover deze bepaling aan reisorganisatoren de verplichting oplegt om aan te tonen dat een derde die niet bij de uitvoering van de in een pakketreisovereenkomst begrepen reisdiensten betrokken is de schuld draagt voor een non-conformiteit, wanneer die non-conformiteit niet kan worden voorzien of voorkomen?

II. Moet artikel 14, lid 1, van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad

– aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een uitlegging van de bepalingen van nationaal recht volgens welke de passende prijsverlaging voor elke periode van ernstige non-conformiteit ertoe kan leiden dat de volledige door de reizigers betaalde prijs wordt terugbetaald, ook al hebben de reizigers gebruikgemaakt van een deel van de diensten die door de organisator zijn verricht?

III. Moet artikel 14, leden 1 en 2, van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad

- aldus worden uitgelegd dat een vordering tot verlaging van de prijs voor elke periode van non-conformiteit en een vordering tot vergoeding van schade wegens non-conformiteit uitsluitend tot doel hebben om het contractuele evenwicht tussen de partijen te herstellen, dan wel dat dergelijke vorderingen tevens sanctionerend van aard zijn om reisorganisatoren ervan te weerhouden niet-conforme overeenkomsten te hanteren?

IV. Moet artikel 3, punt 12, van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad

- aldus worden uitgelegd dat overheidshandelingen, zoals een door een regeringsvertegenwoordiger gegeven besluit tot het slopen van een hotel, niet onder het begrip „onvermijdbare en buitengewone omstandigheden” vallen?

1. Unierecht

Richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad (hierna: „richtlijn 2015/2302”)

Overweging 17

Om te bepalen of het om een pakketreis of een gekoppeld reisarrangement gaat, mag alleen een combinatie van verschillende soorten reisdiensten zoals accommodatie, personenvervoer per bus, trein, boot of vliegtuig, en verhuur van motorvoertuigen en bepaalde motorfietsen in aanmerking worden genomen. [...]

Overweging 22

Het voornaamste kenmerk van een pakket is dat ten minste één handelaar als organisator aansprakelijk is voor de goede uitvoering van het gehele pakket. [...]

Overweging 23

[...] Daarom dient in deze richtlijn te worden verduidelijkt dat organisatoren verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de reisdiensten waarop de pakketreisovereenkomst betrekking heeft, tenzij het nationale recht bepaalt dat zowel de organisator als de doorverkoper aansprakelijk zijn.

Overweging 31

[...] [Reizigers] dienen eveneens het recht te hebben de pakketreisovereenkomst zonder betaling van een beëindigingsvergoeding te beëindigen wanneer

onvermijdbare en buitengewone omstandigheden aanzienlijke gevolgen hebben voor de uitvoering van de pakketreis. Voorbeelden zijn oorlog of andere ernstige veiligheidsproblemen zoals terrorisme, grote gevaren voor de menselijke gezondheid zoals de uitbraak van een ernstige ziekte op de reisbestemming, of natuurrampen zoals overstromingen, aardbevingen of weersomstandigheden, waardoor veilig reizen naar de in de pakketreisovereenkomst overeengekomen bestemming onmogelijk is geworden.

Overweging 34

[...] De reizigers dienen ook aanspraak te hebben op een prijsverlaging, beëindiging van de pakketreisovereenkomst en/of schadevergoeding. Ook immateriële schade dient te worden vergoed; deze kan bestaan uit schadevergoeding voor een derving van reis- of vakantiegenot ten gevolge van aanzienlijke problemen bij de uitvoering van de desbetreffende reisdiensten. [...]

Artikel 2, punt 3

Voor zover algemene aspecten van het verbintenissenrecht niet bij deze richtlijn worden geregeld, laat deze richtlijn de algemene bepalingen van het nationale verbintenissenrecht, zoals over de geldigheid, het ontstaan of de gevolgen van overeenkomsten, onverlet.

Artikel 3, punt 12

„onvermijdbare en buitengewone omstandigheden”: een situatie die zich voordoet onafhankelijk van de wil van de partij die zich daarop beroept en waarvan de gevolgen ondanks alle redelijke voorzorgsmaatregelen niet te vermijden waren;

Artikel 3, punt 13

„non-conformiteit”: het niet of niet goed uitvoeren van de reisdiensten die deel uitmaken van een pakketreis;

Artikel 4

Tenzij in deze richtlijn anders is bepaald, behouden de lidstaten in hun nationale recht geen bepalingen die afwijken van de bepalingen van deze richtlijn, met inbegrip van meer of minder strikte bepalingen die een ander niveau van bescherming van reizigers zouden waarborgen, of voeren deze bepalingen niet in.

Artikel 14, lid 1

De lidstaten zien erop toe dat de reiziger recht heeft op een passende prijsverlaging voor iedere periode waarin er sprake was van non-conformiteit, tenzij de organisator bewijst dat de non-conformiteit aan de reiziger toe te schrijven is.

Artikel 14, lid 2

De reiziger heeft recht op passende schadevergoeding van de organisator voor alle schade die hij oploopt als gevolg van non-conformiteit. De schadevergoeding wordt onverwijld uitbetaald.

Artikel 14, lid 3

De reiziger heeft geen recht op schadevergoeding indien de organisator aantoont dat de non-conformiteit te wijten is aan:

- 1) de reiziger;*
- 2) een derde die niet bij de uitvoering van de in de pakketreisovereenkomst begrepen reisdiensten is betrokken, en de non-conformiteit niet kon worden voorzien of voorkomen; of*
- 3) onvermijdbare en buitengewone omstandigheden.*

2. Pools recht

Ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (wet op de pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen) van 24 november 2017 (hierna: „wet op de pakketreizen”)

Artikel 4, punt 15

onder „onvermijdbare en buitengewone omstandigheden” wordt verstaan een situatie die onafhankelijk is van de wil van de partij die zich erop beroept en waarvan de gevolgen ondanks alle redelijke voorzorgsmaatregelen niet te vermijden waren;

Artikel 4, punt 16

onder „non-conformiteit” wordt verstaan het niet of niet goed uitvoeren van de reisdiensten die deel uitmaken van een pakketreis;

Artikel 50, lid 1

De reiziger heeft recht op een prijsverlaging voor elke periode waarvoor non-conformiteit is aangetoond, tenzij de non-conformiteit uitsluitend is veroorzaakt door toedoen of verzuim van de reiziger.

Artikel 50, lid 2

De reiziger heeft recht op compensatie of schadeloosstelling voor de schade die hij als gevolg van non-conformiteit heeft geleden. De reisorganisator keert de compensatie of schadeloosstelling onverwijld uit.

Artikel 50, lid 3

De reiziger heeft geen recht op compensatie of schadeloosstelling wegens non-conformiteit indien de organisator aantoont dat:

- 1) de schuld voor de non-conformiteit kan worden toegerekend aan de reiziger;*
- 2) de schuld voor de non-conformiteit kan worden toegerekend een derde die niet bij de uitvoering van de in de pakketreisovereenkomst begrepen reisdiensten betrokken is en niet kon worden voorzien of voorkomen;*
- 3) de non-conformiteit is veroorzaakt door onvermijdbare en buitengewone omstandigheden.*

3. Feiten

- 1 Op 27 juli 2022 hebben B.F. (1) en B.F. (2) (hierna: „verzoekers”) met Z. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, gevestigd te O. (hierna: „verweerster”), overeenkomst nr. [OMISSIS] gesloten. De overeenkomst had betrekking op de van 1 tot en met 8 september 2023 door verweerster georganiseerde all inclusive-vakantie in 5-sterrenhotel [OMISSIS] in Albanië.
- 2 Verzoekers hebben besloten om een keer per jaar gedurende zeven dagen op vakantie te gaan. In dat verband hebben zij een prijs van 8 696 Poolse zloty (PLN) betaald. Het aan verzoekers gedane aanbod omvatte alle voorzieningen, waaronder toegang tot een sauna en een fitnessruimte, schoonheidsbehandelingen, massage, een minibar en de gerechten uit de mediterrane keuken, waaronder vegetarische en veganistische gerechten.
- 3 Op de eerste dag van hun verblijf, namelijk op 2 september 2022, zijn verzoekers in de vroege ochtend gewekt door het lawaai van bouwwerkzaamheden met zwaar materieel bestaande uit drillboren, waarmee werd begonnen met het slopen van de zwembaden naast het hotel waar verzoekers waren ondergebracht. Tijdens de sloopwerkzaamheden was media aanwezig. Verweerster erkent dat een deel van de infrastructuur buiten gebruik is gesteld, namelijk twee zwembaden en het aan de voorzijde van het restaurant gelegen terras. Zij wijst er evenwel op dat het sloopbesluit is genomen door de lokale overheid. Ter compensatie voor het ontstane ongemak heeft verweerster aan verzoekers een vakantiebon ter waarde van 750 PLN aangeboden. De sloopwerkzaamheden duurden van de eerste tot en met de vierde dag van het verblijf van verzoekers, telkens van 7.30 uur tot 19.30 uur. Bij de werkzaamheden zijn twee zoetwaterzwembaden, de zeeboulevard, de geplaveide zeedijk met toegang tot de zee en de infrastructuur aan de waterkant gesloopt.
- 4 Sommige gasten hebben hun verblijf naar aanleiding van de bouwwerkzaamheden beëindigd. Verzoekers hebben besloten om hun verblijf te continueren. Zij moesten in lange rijen wachten om een maaltijd te krijgen en waren genoodzaakt om, gelet op het geringe aantal geserveerde maaltijden, bij het begin van het

daarvoor aangewezen tijdstip te komen aanschuiven. De gasten kregen niet langer om 17.00 uur snacks aangeboden.

- 5 Nadat de met drillboren verrichte werkzaamheden waren beëindigd, werd tijdens de laatste drie dagen begonnen met het toevoegen van een vijfde verdieping aan het hotel waar verzoekers waren ondergebracht. Bouwmaterialen werden naar buiten gebracht met de liften, die werden gebruikt door zowel de hotelgasten als -werknemers.
- 6 Verzoekers hebben verweerster verzocht om betaling van een bedrag van 22 696 PLN, waarbij zij hebben aangegeven dat zij aanspraak maken op een bedrag van 8 969 PLN als compensatie voor de door verweersters schuld ontstane non-conformiteit van de gesloten overeenkomst en 14 000 PLN als schadeloosstelling, namelijk 7 000 PLN voor elk van beide verzoekers.
- 7 Verweerster heeft erkend dat zij met verzoekers een overeenkomst voor [een vakantie gedurende] de periode van 1 tot en met 8 september 2022 op het grondgebied van Albanië in hotel [OMISSIS] heeft gesloten. Zij geeft toe dat tijdens het verblijf is begonnen met de uitbreiding van het hotel met een vijfde verdieping. Verweerster erkent tevens dat vanaf de tweede dag van het verblijf een buitengewone situatie is ontstaan, waarbij arbeiders, bijgestaan door de politie, met zwaar materieel op het hotelterrein zijn verschenen en zijn begonnen met het slopen van een deel van de aanwezige infrastructuur (twee zwembaden). Verweerster geeft aan dat zij zich in onvermijdbare en buitengewone omstandigheden bevond. Zij heeft aangevoerd dat de overheidshandeling (het sloopbesluit) een handeling is waaraan de geadresseerde van een dergelijk besluit zich dient te onderwerpen en dat het een onvermijdbare en buitengewone gebeurtenis betrof die haar ontslaat van de verplichting om compensatie en een schadeloosstelling te betalen.

Prejudiciële vragen

Volgens de verwijzende rechter vallen de feiten van de zaak binnen de normatieve werkingssfeer van richtlijn 2015/2302.

De specifieke Unierechtelijke vraag die in de onderhavige zaak aan de orde komt, is of de nationale handeling verenigbaar is met de richtlijn. Bij het uitwerken van de normatieve grondslag van zijn uitspraak is de rechter ervan overtuigd geraakt dat het relevante nationale recht niet verenigbaar is met het Unierecht.

Het Hof heeft reeds geoordeeld dat wanneer een nationale rechter meent dat een binnen de werkingssfeer van het Unierecht vallende nationale bepaling onverenigbaar is met een rechtshandeling van de Unie, hij de regel van nationaal recht buiten toepassing kan laten en dat hem in een dergelijk geval niet kan worden verhinderd het Hof om een prejudiciële beslissing te verzoeken (arrest van 19 januari 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21).

De aard van de door de richtlijn ingevoerde harmonisatie moet worden afgeleid uit een analyse van de bepalingen ervan. Volgens de [verwijzende] rechter voert de richtlijn een volledige harmonisatie in. Een lidstaat kan de door de richtlijn ingevoerde materie bijgevolg niet anders (of gunstiger) regelen dan de door de richtlijn vastgestelde norm.

Volgens artikel 8 van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten [PB 1990, L 158, blz. 59] kunnen de lidstaten op het onder deze richtlijn vallende gebied strengere bepalingen ter bescherming van de consument vaststellen of handhaven.

Thans wordt in artikel 4 van de geldende richtlijn 2015/2302 aangegeven dat, tenzij in deze richtlijn anders is bepaald, de lidstaten in hun nationale recht geen bepalingen behouden die afwijken van de bepalingen van deze richtlijn, met inbegrip van meer of minder strikte bepalingen die een ander niveau van bescherming van reizigers zouden waarborgen [en dat zij dergelijke] bepalingen niet invoeren.

Artikel 50, lid 3, punt 2, van de wet op de pakketreizen bepaalt dat de reiziger geen recht heeft op compensatie of schadeloosstelling wegens non-conformiteit indien de organisator aantoont dat de non-conformiteit de schuld is van een derde die niet bij de uitvoering van de in de pakketreisovereenkomst begrepen reisdiensten betrokken is en de non-conformiteit niet kon worden voorzien of voorkomen.

Naar het oordeel van de [verwijzende] rechter vereist de Uniewetgever niet dat wordt onderzocht of, en wordt aangetoond dat sprake is van schuld. Richtlijn 2015/2302 ziet enkel op een vorm van non-conformiteit die te wijten is aan een derde die niet betrokken is bij de uitvoering van de overeengekomen reisdiensten.

In artikel 14, lid 3, onder b), van de richtlijn is bepaald dat de reiziger geen recht heeft op schadevergoeding indien de organisator aantoont dat de non-conformiteit te wijten is aan een derde die niet bij de uitvoering van de in de pakketreisovereenkomst begrepen reisdiensten is betrokken, en de non-conformiteit niet kon worden voorzien of voorkomen.

Volgens de [verwijzende] rechter kan in het licht van het beginsel van volledige harmonisatie (artikel 4 van de richtlijn) niet worden gerechtvaardigd dat de Poolse wetgever een bijkomende voorwaarde heeft ingevoerd waardoor de organisator van de pakketreis verplicht is om aan te tonen dat de betrokken derde schuld treft.

Een bijkomend argument is dat de Uniewetgever in artikel 8 van richtlijn 90/314/EEG aan de nationale wetgever heeft toegestaan om de door de richtlijn geregelde materie strenger of gunstiger te regelen, met als enige voorwaarde dat moet worden voldaan aan de doelstelling van consumentenbescherming. Vervolgens is de Uniewetgever van dit beginsel afgeweken. Naast de letterlijke uitlegging, die tot identieke conclusies leidt, leidt thans derhalve ook een

historische uitlegging tot de conclusie dat artikel 50, lid 3, punt 2, van de Poolse wet in strijd is met artikel 14, lid 3, onder b), van de richtlijn.

Tegenwoordig hebben reisdiensten vaak een grensoverschrijdend karakter. Een voorbeeld daarvan is de onderzochte zaak waarin de reizigers een overeenkomst hebben gesloten in Polen, maar de uitvoering daarvan heeft plaatsgevonden in Albanië. Derhalve kan het handhaven van verschillen in de geldende regelgeving, waaronder de invoering van een bijkomende voorwaarde die meer vereist dan enkel de non-conformiteit van de betreffende overeenkomst en die vereist dat sprake is van schuld, ertoe leiden dat voor zowel de reizigers als de organisatoren verschillende rechtsgevolgen intreden.

Deze kwestie is van belang voor de onderhavige zaak omdat verweerster in de door haar opgeworpen middelen aangeeft dat een derde die niet bij de uitvoering van de reisdiensten betrokken is, namelijk de Albanese regering, voor de ingetreden non-conformiteit aansprakelijk is. Verzoekers geven in hun brief van 29 september 2022 aan dat de schuld voor deze non-conformiteit bij de organisator ligt. Derhalve moet thans worden onderzocht of in de omstandigheden van de onderhavige zaak is voldaan aan de voorwaarde van „schuld” van een derde, dan wel of deze voorwaarde buiten toepassing moet worden gelaten op grond dat zij onverenigbaar is met het Unierecht.

Het Poolse burgerlijk recht bevat geen normatieve definitie van schuld. Wanneer sprake is van schuld, moet rekening worden gehouden met het objectieve element ervan, namelijk met de onrechtmatigheid van het betreffende gedrag. In dat verband gaat het niet alleen om de non-conformiteit van dat gedrag met de wettelijke (zowel strafrechtelijke, civielrechtelijke als bestuurlijke) normen, maar ook om gedragingen die ingaan tegen de behoefte aan voorzichtigheid die voortvloeit uit de regels van de goede zeden. Het andere element van schuld is het subjectieve element, dat verband houdt met het door de beoordelaar (rechter) aan de overtreder gemaakte verwijt dat hij niet heeft gedaan wat hij had moeten doen, ook al had hij dat wel kunnen en moeten doen. In dat verband gaat het erom de geestelijke belevingswereld van de betreffende entiteit (dader) te analyseren. Richtlijn 2015/2302 vereist niet dat deze voorwaarden worden onderzocht.

Om deze redenen is de verwijzende rechter van oordeel dat artikel 50, lid 3, punt 2, van de wet op de pakketreizen in strijd is met artikel 14, lid 3, onder b), gelezen in samenhang met artikel 4 van richtlijn 2015/2302.

Gewezen zij erop dat ook in de Poolse rechtsleer wordt betoogd dat de genoemde bepaling niet verenigbaar is met het Unierecht [OMISSIS].

Wat betreft de tweede prejudiciële vraag is bij de verwijzende rechter twijfel gerezen over de vraag of een vordering van een passende prijsverlaging voor de periode van non-conformiteit aanleiding kan zijn tot een vordering tot terugbetaling van de volledige prijs die door de reizigers aan verweerster is betaald.

Volgens de [verwijzende] rechter kan vanuit lexicaal oogpunt worden aangenomen dat een „passende prijsverlaging” ook kan bestaan in een maximale verlaging die in feite neerkomt op het terugbetalen van de volledige kostprijs. Het zou een maximale verlaging betreffen en ertoe leiden dat verweerster wordt geacht een waardeloze dienst te hebben verricht. Een dergelijke oplossing kan tevens voortvloeien uit het kennelijke karakter van de non-conformiteit waarmee de reizigers zijn geconfronteerd als consument. Deze redenering wordt volgens de verwijzende rechter ondersteund door overweging 3 van de richtlijn, waarin de Uniewetgever aangeeft dat deze tot doel heeft om een hoog niveau van consumentenbescherming te verwezenlijken. Op een dergelijke kennelijke non-conformiteit zou de nationale rechter, van wie de consumenten mogen verwachten dat hij hen beschermt, bijgevolg op dezelfde wijze reageren, namelijk door vast te stellen dat de mate van non-conformiteit de door verweerster verrichte dienst waardeloos maakt.

Anderzijds erkent de verwijzende rechter dat verweerster de dienst gedeeltelijk heeft verricht. Verzoekers hebben ook in minimale mate van verweersters oorspronkelijke aanbod gebruikgemaakt. Bijgevolg luidt de vraag of, in een situatie waarin de reizigers ondanks de kennelijke non-conformiteit gebruik hebben gemaakt van de betreffende diensten, het in het licht van de door de Uniewetgever geformuleerde doelstellingen geoorloofd is om terugbetaling van de volledige door verzoekers betaalde prijs te vorderen.

Naar het oordeel van de [verwijzende] rechter is het geoorloofd om op de door verzoekers gekozen wijze om verlaging van de door hen betaalde prijs te verzoeken, dat wil zeggen om terugbetaling te vorderen van het volledige bedrag dat zij aan verweerster hebben betaald, ook al hebben zij van al haar diensten gebruikgemaakt.

De [verwijzende] rechter wijst erop dat verzoekers aanspraak maken op een bedrag van 8 696 PLN als compensatie voor het feit dat verweerster de overeenkomst op onbehoorlijke wijze heeft uitgevoerd. Dat is het volledige bedrag dat zij aan verweerster hebben betaald. Volgens de nationale wetgeving is de rechter gebonden aan de feitelijke grondslag van het ontstane geschil. Hij is niet gebonden aan de rechtsgrondslag die door verzoekers voor hun vorderingen wordt vermeld. Het enkele feit dat verzoekers hun vordering als een compensatievordering naar voren hebben gebracht neemt derhalve niet weg dat het een vordering tot toepassing van een passende prijsverlaging betreft. De rechter dient in de loop van de procedure zelf te beoordelen wat voor vordering verzoekers rechtens hebben ingesteld.

De tweede vraag houdt tevens verband met de aard van vorderingen tot toepassing van een prijsverlaging en tot compensatie. Volgens de verwijzende rechter is het voor de beslechting van de onderhavige zaak nuttig dat het Hof antwoordt op de vraag of de twee genoemde vorderingen uitsluitend tot doel hebben om het door de non-conformiteit verloren gegane contractuele evenwicht tussen de partijen te herstellen dan wel of dergelijke vorderingen, die een hoge mate van

consumentenbescherming moeten bieden, tevens een sanctionerend en afschrikkend element in zich dragen.

Indien wordt overwogen dat de Uniewetgever door de invoering van de richtlijn ook heeft beoogd om reisorganisatoren ervan te weerhouden niet-conforme overeenkomsten te hanteren, zou het feit dat de consumenten gebruik hebben gemaakt van de diensten er niet aan in de weg staan dat zij een volledige terugbetaling kunnen ontvangen. Volgens de verwijzende rechter mag van ondernemers worden verlangd dat zij de toeristische markt analyseren en onderzoeken of sprake is van specifieke risico's die aanleiding kunnen geven tot non-conformiteit. Een vordering tot toepassing van een passende prijsverlaging zou bijgevolg leiden tot een volledige bescherming van de consument, namelijk door het invoeren van sancties voor het geval dat wordt verzuimd om het risico van non-conformiteit naar behoren te analyseren.

Deze omstandigheden zijn relevant voor de procedure in de onderhavige zaak, en de reactie van het Hof zal bijdragen aan de juiste juridische beoordeling van de feiten. In het bijzonder onderzoekt de rechter in hoeverre van verweerster, als ondernemster, kan worden verlangd dat zij anticipeert op een mogelijk conflict tussen enerzijds de eigenaren van de hotels waar diensten zullen worden verleend aan consumenten die een overeenkomst met haar sluiten en anderzijds de Albanese overheid. Aangezien het conflict tussen de Albanese overheid en de eigenaar van het hotel waar verzoekers op vakantie waren leek te zijn toegespitst op de media en is geëscaleerd, is de [verwijzende] rechter op het eerste gezicht van oordeel dat verweerster, als ondernemster, de mogelijke gevolgen van dat conflict vooraf eerder had moeten onderzoeken. De aanvaarding van het sanctionerende, afschrikkende karakter van een vordering van een prijsverlaging is tevens relevant vanuit het oogpunt van de door verzoekers ingestelde vordering tot terugbetaling van het volledige bedrag dat zij voor hun reis naar Albanië hebben betaald.

Wat betreft de laatste vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of de vaststelling en tenuitvoerlegging van een overheidsbesluit een reden kan zijn om ervan uit te gaan dat sprake is van buitengewone en onvermijdbare omstandigheden. Volgens verweerster is een menselijke gedraging die bestaat in het vaststellen van een na te komen overheidsbesluit een buitengewone en onvermijdbare omstandigheid. Onder onvermijdbare en buitengewone omstandigheden wordt volgens de richtlijn verstaan een situatie die zich voordoet onafhankelijk van de wil van de partij die zich daarop beroept en waarvan de gevolgen ondanks alle redelijke voorzorgsmaatregelen niet te vermijden waren. Naar oordeel van de [verwijzende] rechter wordt een overheidsbesluit vastgesteld onafhankelijk van de wil van degene tot wie het besluit is gericht, in de zin dat die persoon zich ten aanzien van de overheid in een ondergeschikte positie bevindt. De rechter merkt evenwel op dat de bestuurlijke procedure inspraak van de betrokkene mogelijk maakt, onder meer doordat rechtsmiddelen kunnen worden aangewend. Een bestuurlijke procedure is tevens gebaseerd op rechtsregels en kent een bepaalde looptijd. Bovendien heeft de Uniewetgever in overweging 31

van de richtlijn aangegeven wat hij verstaat onder onvermijdbare en buitengewone omstandigheden. Hieronder vallen oorlogshandelingen, terrorisme, de uitbraak van een ernstige ziekte op de reisbestemming of natuurrampen, zoals overstromingen, aardbevingen of weersomstandigheden, waardoor veilig reizen naar de in de pakketreisovereenkomst overeengekomen bestemming onmogelijk is geworden. De rechter is van oordeel dat deze opsomming uitsluit dat een overheidshandeling zoals een besluit om hotelinfrastructuur te slopen, wordt beschouwd als een buitengewone en onvermijdbare omstandigheid.

Om al deze redenen heeft de rechter beslist om het Hof te verzoeken om een prejudiciële beslissing.